

Language Czech

Text

Sokol stáhovavá½ je nejrychlejším ptákem na světě, která½ dokáže pãí stãemhlavãm letu dosáhnout rychlosti pães 300 km/h. Jeho potravu tvoãí pãevã¼nã ptãci do velikosti holuba, která½ lovã vã½hradnã v letu. Dãky mimoã¼dnã½m letovã½m i loveckã½m schopnostem poutal tento dravec jã¼ od starovãku znaãnou pozornost lidã. Napããklad staroegyptskã½ bãh nebes, slunce a svãtla zvanã½ Hor je zobrazovãn j jako sokol, pããpadnã jako muã¼ se sokolã hlavou. Sokol se stal erbovnãm zãã¼etem Åãady Ålehtickã½ch rodã a byl (a nadãle je) vysoce cenãn mezi sokolnãky. V uplynulã½ch desetiletãch se sokol stãhovavã½ stal takã½ symbolem ohroã¼enã pãããrody a nãslednã i symbolem jejããospãã¼nã½ ochrany.

SkalnatĚ oblast ĚskosaskĚho Ā vĚcarska patĚila odedĚvna k nejvĚznamnĚjĚm hnĚzdiĚtĚm tohoto dravce v EvropĚ. AĚ do roku 1950 hnĚzdili sokoli na naĚem ĚzemĚ ve vĚech pĚĚhodnĚch oblastech. NadmĚrnĚ a nekontrolovanĚ pouĚvĚnĚ pesticidĚ v druhĚ polovinĚ 20. stoletĚ vĚjak zpĚsobilo kolaps sokolĚ populace. NĚzkĚ plodnost, mĚjĚata hynoucĚ po narozenĚ a zeslabenĚ skoĚpky vajec, kterĚ samice pĚi zahĚvĚnĚ Ā rozmĚkaly, to vĚje byly dĚsledky vysokĚ koncentrace DDT, silnĚ toxickĚho insekticidu, kterĚ pronikal do tĚl sokolĚ spoleĚnĚ s jejich potravou. V ĚeskĚ republice nakonec nezbyl ani jeden ĚspĚnĚ hnĚzdĚcĚ pĚr. PoĚtkem 70. let tak byl u nĚs sokol stĚhovavĚ prohlĚjen za vyhynulĚ druh.

Až po zázkazu používání látek s obsahem DDT a zahájením reintrodukčních programů se začala populace sokolů postupně vracet na své historické hnízdiště. Pro oblast Labských pískovců byl klíčový program znovunavracení (reintrodukce) sokola započatý v sousedním Sasku. První dvě mláďata byla vypuštěna v roce 1989 na stolováč hoře Lillienstein. V roce 1992 se usadili první sokoli na území Saského a v polské carska a v roce 1994 i na území Českého a v polské carska. V současné době hnízdí na území Českého a v polské carska okolo deseti párů. Hnízdní úspěšnost v jednotlivých letech ale značně kolísá. Zatím nejúspěšnějším rokem byl rok 2012, kdy bylo vyvedeno minimálně 22 mláďat. Populace sokolů hnízdících a německé straně Labských pískovců je v současné době nejsilnější populací tohoto druhu ve střední Evropě a patří dohromady kolem 30 párů.

Přestože jsou dnes stavy sokolů v Labských pískovcích stabilizované a dochází dokonce k nárůstu početnosti hnízdišť, je i nadále nutná ochrana sokolů hnízdišť. Sokolů párů si pro hnízdiště vybírají nejčastěji dutiny a úkryty umělé vysoké ve skalních stěnách. Skály jsou ale zároveň horolezecky a turisticky atraktivními místy. Ružen v době hnízdiště však mává pro sokoly fatální následky. Nepřítomnost vyplašených rodičů na hnízdišti má až v některých případech k zastýdnutí vajec, pádům k prochladnutí mláďat. Na opuštěných vajecích mláďatech si také rádi pochutnají předtím, například kuna či krkavec. Proto se v době hnízdiště v okolí hnízd pro bezpečnost mláďat a hnízdišť uzavírají a jsou pevně střeženy profesionálními i dobrovolnými strážci pářádky. S vyhledáváním a ochranou hnízd pomáhají ochráncům pářádky také horolezci. Všechna tato opatření umožňují sokolům nerušenou péči o snůšku a mláďata. Samička klade koncem března většinou tři až čtyři vejce a během inkubace se partneri na hnízdišti střídají. Častěji však na hnízdišti sedá samička a samec obstarává potravu. Mláďata vyléztají po párty dnech, ale rodiče je nadále krmí další dva měsíce.

Mladí sokoli pak podnikají krátké i delší cesty po okolí s cílem nalézt si své nové domov. Postupně se tak z Labských pískovců šíří i do dalších skalnatých oblastí ve střední Evropě. Dnes již sokoli úspěšně hnízdí například v Lužické a itavské horách, na Kokořínsku, v Jizerských horách a v Krkonoších, v Českém ráji a na Broumovsku či na úmavě. Novodobým fenoménem, kterým souvisí s posílením sokolů populace a se snahou sokolů přizpůsobit se nedostatku skalních hnízdišť, je i hnízdiště sokolů na lidských stavbách. V České republice například sokoli zahnízdili na třetího chrámu na Staroměstském náměstí v centru Prahy. V posledních letech probíhají také pokusy s vyvážením hnízdních budek pro sokoly na vysokých továrních komínech. Zaznamenáno bylo také zahnízdiště v povrchovém uhelném dolu přímo na těžebním rypadle!

- 3819 zobrazená

Source URL: <https://www.npcs.cz/sokol-stehovavy-falco-peregrinus>